

I.

“EVET ÇOK FAKİRİM, BEN AŞK ŞEYHİYİM...”

Hem cemâl hem celâl... Cem makamında, birleme makamında, zat tecellisine mazhar olan bir kâmilin buzurundayız...

Ken'an er-Rifâî Hazretleri'yle ilgili bir şey anlatmak isterim: Küçükken kitap almak için Yeşil Kitabevi'ne gitmişim, baktım ve Hocam'ın *Sohbetler* kitabını gördüm. Hemen, ben bu kitabı almak istiyorum, dedim. “Tanıyor musunuz?” dediler. Ben de, Ken'an er-Rifâî Hazretleri kabul ederse öğrencisi olmak isterim, dedim. Bunun üzerine beyefendi, “Çok zariftirler, herkesi kabul ederler.” dediler. Gerçekten ayrımsız bir Sultan Ken'an er-Rifâî Hazretleri. Galiba Mısrî-i Niyâzi Hazretleri, bu tür mürşitliğe, zat şirki yapmayan mürşitlik diyor. Yani ayrımsız hepimizi kabul ettiler.

*Mesnevî-i Şerif*te buyrulduğu gibi, mürşidin büyüklüğü mesela, terzinin en iyisi en kötü kumaşı dikmesinden, doktorun en iyisi hastayı iyi etmesinden anlaşılır. Hocalarımız, bizi bile adam etmeye çalıştıklarına göre, onların ne kadar yüce olduklarını siz-biz idrak

edebiliyoruz hakikaten. Buyurduğunuz gibi celâl ve cemâlin; celâl seviyesinde öğretmenin, cemâl seviyesinde hâlin tecellîsini görüyoruz Hocamız'da.

Aynı zamanda Balkan havası var, Osmanlı'yı temsil eden bir kâmil havası var...

Ben hep Hz. Mevlânâ'nın yüce oğlu, Hz. Veled'i düşünürüm. Şöyle der: "Dün gri elbiseyle doğudan gelen, bugün kırmızı elbisesiyle batıdan geldi." Efendimiz, kırmızı elbiseyle batıdan gelenlerden ama gri elbisenin aynısı; Hakikat-i Muhammedî'yi taşıyorlar mübârek mânâlarında ve kendileri de buyuruyorlar ki: "Ben karşımda benim aksimi görmek isterim, yoksa ne yapayım o öğrenciyi" diyor.

Ken'an er-Rifâî Hazretleri yüzyılımızın, modern zamanımızın çok büyük bir bilgesi. Rifâî olarak mâruflar, biliniyorlar ama zannediyorum aynı zamanda birkaç irfânî geleneğin; Kâdirî, Mevlevî, Şâzelî geleneklerinin de temsilcisi, çok yönlü ve çok zengin.

Bu da bize şunu öğretiyor: Hocam, devir ilerleyip kemâl devrine girildikçe ve ilim Allah'ın mânâsını bu kadar âşikâr ettikçe, tarîk-i Muhammedî üzerinde olmanın, dolayısıyla yolların hakikatlerini birleştirmenin ne kadar önemli olduğunu bize gösteriyorlar. O hakikaten meşrep olarak Rifâî, çünkü hiçlik, yokluk Sultanı; "Bu kapkara yüzle Allah'ın huzuruna nasıl varayım?" diyen bir Sultan. Sâmiha Annem bir gün,

Hocam'ı anlatmak için yazıyorlarmış. Kendileri teşrif etmişler ve “Ne yazıyorsun Sâmiha?” demişler. Sâmiha Annem, “Sizi anlatmaya çalışıyorum efendim.” demiş. Bütün yazılanları alıp yırtmışlar ve “Benim Hocam bir hiçtir” diye yaz kızım, buyurmuşlar. Bu kadar mütevâzi bir güzelliğin içinde ancak Kibriyâ tecellî eder ve orada da celâlinin havasını yakalıyorsunuz.

Siz de çok iyi bilirsiniz ki Abdülkâdir Geylânî Hazretleri celâl tecellîsini, “ilmi, gönüllere nakşetmek olarak” anlatıyor. Hocam'da bu tecellî hat safhadadır. Sâmiha Anne'yle, Semiha Cemâl Hanımefendi huzurlarına girerken -ikisi de çok gençler- “Bizi mecbur ettiler, buraya soktular ama biz kimseye ‘Efendi’ demeyiz” diyorlar. Çıktıklarında kapıda hizmet edenlerin ayaklarına kapanıp, “Siz ne şanslı insanlarsınız” dediklerini anlatıyorlar. Buradan da anlaşılıyor ki nazar edenin tesiri çok kuvvetli ama nazar edilenin de nefsini aradan çekmesi, ne kadar güzel değil mi? Böyle bir Sultan.

Şâzeliliğin dolu dolu dünyayı yaşayan, dünyayı yaşarken Allah'la ilişkiyi asla kesmeyen, o muazzam havasını da yaşıyor ve yaşatıyorlar. “Mürşidin özelliği, kılıcın iki yüzü gibi, madde ile mânâyı eşit şekilde götürebilmesidir.” diye buyuruyorlar.

Aynı zamanda, Mevlevîlikte tecellî eden aşkın hakikatini Hocam'da görüyoruz. “Siz ne kadar fakirsiniz” diyen öğrencisine, “Evet çok fakirim, ben aşk şeyhiyim” diyen bir Sultan. Bu nedenle, onda bu dört tarîkin

mânâlarını seyredabiliyoruz. Belki de, çok sık bahsettikleri Hz. Nakşibendî'nin o muazzam ibâdet zevkini de Efendimiz'de görüyoruz. Sabahlara kadar, gecede yüz rekât namaz kılmış. Yani yedi yaşına kadar olan tüm namazlarını kılıyorlar. Dört dörtlük bir mürid-i kâmil görüyoruz karşımızda.

Abmed er-Rifâî Hazretleri'nden söz etme lütfunda bulunur musunuz?

Efendim haddimizi aşar, Sultan çok büyük. Bazı devirler, insân-ı kâmilleri âşikâr etmiş. İşte o devirlerden biri. Abdülkâdir Geylânî, Ahmed el-Bedevî ve İbrâhim Desûkî Hazretleri'yle de aynı devirde yaşıyorlar. Dört ebu'l-alemeyn (İki bayrağın sahibi. Bu iki bayrak Rifâîlik ve Kâdirîlik bayrağıdır ki Hz. Geylânî'nin vefatından sonra Kâdirîlik de Rifâîlik de Ahmed er-Rifâî'de toplanmıştır) gibi görünüyorlar ve Hz. Pîr'de akıl almaz bir tevâzu görüyoruz. Mübârek, domuza selâm verirlermiş, “Kendimi Allah'ın mahlûkuna selâma alıştıyorum.” derlirmiş. Yine kendisine kırbaçla vuran ve “Çekil yolumdan” diyen zâtın elini öptüklerinde, “Yapmayın bu kadar efendim” denilince, “Ne var, onun vazifesi dövmek, benim vazifem öpmek; ikimiz de vazifelerimizi yaptık” diyecek kadar mütevâzi.

Yine benim çok etkilendiğim bir hikayesi de şöyle: Yeni derviş olmuş bir öğrencisi, kendilerini iftara davet ediyor. Fakat içeri girip de, çocukları ve eşi

“Kocacığım, babacığım hoş geldin!” diye karşılınca, Hazret’i kapıda unutup kapıyı da yüzüne kapatıyor. Hazret kapıda bekliyor. Adamcağız teravîh namazına çıkarken, hocasını kapıda görünce deliye dönüyor ama Hazret’in cevabı olağanüstü. Şöyle buyuruyorlar: “Bizde köpektaki kadar sadâkat yok mu ki, yapanın yaptırının Allah olduğunu idrak etmeyelim. Haydi gidip teravîh namazımızı kılalım, gelince karnımızı da doyururuz.” İşte onun tesiri kulluğundaki Rabliğindedir.

Yani tasavvufun özelliklerini, kurucu olarak kendisinde bulabiliyoruz. Halka hizmet, yaratılmış olan her şeye hürmet, muhabbet ve hizmet Hakk’a bizlettir. Hz. İmam Ali Efendimiz’in turab özelliğini buluyoruz, mesela cüzzamlıları alıp eve götürdüğünü...

Ayrıca uyuz köpeklere, kedilere günlerce bakarak iyileştirdiğini de biliyoruz. Yani bütün mahlûkata hürmet halinde, yaratılmış her şeyde Allah’ı seyretmenin zevkini yaşamışlar. Hz. Pîr, büyük bir tarîkat kurucusu, çünkü okuduğunuz zaman etkileniyorsunuz. O tevâzunun yanında, aynı zamanda taviz vermeyecek kadar şerîata da bağlı. Burası çok etkileyici, bu derece yokluk ve hiçlik hâlinin, Allah’ın emirleri karşısında ne kadar titiz olduğunu seyretmek, insanı titretiyor gerçekten.

Buyurduğunuz gibi kılıç, İmam Ali Efendimiz'in kılıcı Zülfikar için de, iki tarafı keser diye söylendi. Hakîkatin çift kutuplu doğasını izhar eden bir sembol olarak celâl, cemâl, zâhir, bâtın, hakîkatin içi-dışı, zâhiri-bâtını olarak olabilir mi acaba?

Kesinlikle çok doğru. Belki de şöyle mi düşünmeliyiz bilmiyorum; bir tarafı ile nefsini kesen insanın, diğer tarafıyla da haksızlıklarla mücadele etme hakkı oluyor. Yani kendinde birliği sağlayamayanın başkasına faydası olmaz. Ama nefsin arzu ve isteklerini Zülfikar'ın o keskin tarafıyla yok eden birdir. Çok şükür onun karşılığında nasıl güzel bir âlem yaratıyor kendisine. Her yerde, Efendimiz'de de bunu görüyoruz. Yani iki elle yaratılmış olmanın hakîkati var; celâl ve cemâl gibi.

Efendimiz'in Kâbe'deki putları yıkması ya da şairin, "İbrâhim içindeki putları devir, nefsini kes" o anlamda.

Çok güzel buyurdunuz. Belki de şöyle düşünebiliriz. Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Hızır'ın, Hz. Mûsâ'ya, nefsini nasıl yok edeceğini anlatışı Mısırî Niyâzi Hazretleri'nin yorumuyla şöyledir: Mâlum âlîniz, Hızır iki yetime ait gemiye bir delik açarak Mûsâ'yı şaşırtır. İtirazı terk edeceğine söz vermiş olan Mûsâ şaşkınlıkla Hızır'a itiraz eder.

Bu hâlin tasavvuftaki yorumu şudur ki; gemi bizim nefsimizdir. İnsan mürşitle karşılaşana kadar îmanlı

dahi olsa kendini her şeyin sahibi zanneder. Aniden kâmil insanla karşılaşır ve onun sonsuz bilgisinin içindeki akıl almaz tevâzuunu görür. Nefsine bir delik açılır. Bu delik onun ruhu ve kalbi olan iki yetime ait vücudunu ilerde karşılaşacağı korsanlar olan şeytandan korur. Daha sonra Hızır oynamakta olan küçük bir çocuğun başını keser. Hz. Mûsâ şaşkın, ikinci defa itirazda bulunur. Aslında mürşit olan Hızır arzu ve isteklerimizin başını kesmektedir. Zîra o arzu ve istekler o çocuğun daha sonra ailesinin ve etrafının îmânını yok etmeye çalışacağı gibi mânâmıza ulaşmamızı engelleyecektir. Sonrasında Hızır, ahlâksız bir şehrin yıkık duvarını örer. Mûsâ tekrar itiraz eder. Hızır orada çocuk yaşındaki kâmil insana ait maddî mânevî hazineyi korumaya almıştır. Tıpkı mürşidin îmân duvarını örerek bizi korumaya aldığı gibi.

Buyurduğunuz gibi Hz. Ali'nin, Hz. Peygamber'in sırtında put kırışı gibi. Ben hep düşünürüm ki her devirde Ali makamında bir sultan, Hz. Peygamber'in sırtında taşınarak, bizim putlarımızı kırıyor çok şükür.

Bu hayranlık, bu aşk, bu şevk nereden geliyor Hocam? “Muhabbet-i Mevlânâ, muhabbet-i Muhammed, muhabetullahtır” buyuruyor büyükler. Biz neden Ken'an er-Rifâî'yi bu kadar çok seviyoruz, Sâmiha Ayverdi Anne'yi bu kadar çok seviyoruz?

Efendim Ken'an er-Rifâî Hazretleri'nde, hakikaten Hakikat-i Muhammedî'yi seyretmek mümkün. Yani

Peygamber'in hakîkatinin onda zuhur ettiğini âşikâr görüyorsunuz. Çünkü Peygamber ahlâkını bütünüyle yaşadığını görüyorsunuz. Bu, insanı çok etkiliyor. Bir de kutup makamındaki bazı sultanlarda -siz çok iyi bilirsiniz- bekâ, fenâdan önce geliyor. Yani onlar, Allah'ın mânâsı içinde yok olmadan önce Allah'la hizmet etmenin zevkini yaşıyorlar. Tıpkı cuma namazı gibi; cuma namazı bu tür sultanları anlatır. Böylesine bir hoca görüyoruz ki daha ilk günden beri halka hizmeti, Hakk'a hizmet saymış.

Burada onu yetiştiren mürşidi, annesi Hatice Cenân Sultan'ın çok büyük rolü vardır. Zîra ilk öğrettiği şeyler, "Halkı o kadar seveceksin ki, ölümleriyle ek-silip, doğumlarıyla çoğalacak kadar çok seveceksin. Onlarla bir ve beraber olacaksın." diye öğüt veren bir anne. Onlarla birleşmenin yolu yalnızca aşktır. Aşk yolunu gösteren bir anne ve ezeli nasipli bir öğrenci Efendimiz. Dolayısıyla, alıcı ve verici muazzam çalışınca, aslında ortada alıcı ve verici de kalmıyor galiba. Âşık-mâşuk da kalmıyor; her şey aşk kesiliyor. Hocamız'da bunu âşikâr görebiliyoruz.

O, Harakanî Hazretleri'nin de buyurduğu gibi, öncesi bekâ olan sultanlardan. Gerçi ben böyle bahsederken, yine Harakanî Hazretleri'ni hatırlıyorum. Diyor ki: "Senin bekâdan ya da fenâdan bahsedebilmen için; başından bir telle seni bağlasalar ve dünyanın tüm rüzgârlarını üzerine salsalar, zerre kadar kılın kıpırdamıyorsa ancak o zaman bahsedebilirsin."

Dolayısıyla biz sadece lafla anıyoruz. Bu konudan bahsedecek olan, ancak Ken'an er-Rifâî Hazretleri ve biz böyle bir Sultan'la karşılaşırız. Mustafa Tahralı'nın çok güzel bir sözü vardır, der ki: "Mürşid-i kâmil bal gibidir, etrafı arılarla dolar." Farkında olmadan, çevresinin insanlarla dolduğunu görüyorsunuz. Mesela Medine-i Münevvere'ye gittiğinde halkın muhabbetiyle karşılanıyor. Demek ki zâta yakınlık arttıkça, zâtî tecellînin zuhuru da artıyor. Dolayısıyla herkes o tecellîyi hissederek, neye çekildiğini bilmeden o tarafa doğru çekiliyor. Hocamız böylesine önemli bir Sultan. O'nun söylediği şu sözler beni çok etkiler: "Çocuklar! Ben dedikodu ediyor muyum? Ediyorsam siz de edin. Ben yalan söylüyor muyum? Söylüyorsam siz de söyleyin. Ben kalp kırıyor muyum? Kırırıyorsam siz de kırın. Ben kin tutuyor, kibrediyor, haset eyliyor muyum? Yapıyorsam size de bol bol izin! Ama beni hocanız bilmişseniz, bende olmayan hasletlerin herhangi birinde konuklamak üstünüzdeki mânevî hakkımı reddetmek olmaz mı?" Kendilerine bakınca ahlâk-ı Muhammedî'yi seyrediyoruz.

II.
“TASAVVUF, İNCİTMEMEK
VE İNCİNMEMEKTİR.”

Hz. Pîr'in duyduğum, okuduğum sözlerinden ilki, “İlim nedir?” diye sorduklarında, “Allah’ı tevhid etmektir.” buyuruyorlar. İkincisi “Tasavvuf nedir?” diye sorulduğunda, “İncitmemek ve incinmemektir.” buyuruyor.

Tasavvufu bu kadar veciz, bu kadar güzel ifade eden başka zatlar elbette vardır. Çok güzel şeyler var. Mesela Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin var: “Hâdis olanın, sonradan olanın, yaratılmış olanın, kadîm olan Allah’a bitiştirilmesidir, birleştirilmesidir.” buyuruyor.

İncitmemek bir ölçüde kolaydır deniliyor ama incinmemek çok zor herhalde.

Münîre Hanımefendi¹ de kendilerine bu soruyu sormuşlar; Efendim de, “Kızım iki kere iki kaç eder, dört; uyuyor olsan, seni yataktan kaldırsam, kaç dersin,

1 Ken'an Rifâî Hazretleri'nin dervişlerinden dirâyet ve ferâset sahibi hanımefendi.